

Strängare straff har föga effekt när det gäller våld i nära relationer

FOTO: Fredrik Sandberg/TT

Män som slår kvinnor är i regel återfallsbrottslingar, skriver forskaren Ardavan Khoshnood. Eftersom brotten begås i stundens hetta är straffens längd sällan avskräckande.

AV [ARDAVAN KHOSHNOOD](#) | 5 JANUARI 2022

Eventuella åsikter och slutsatser i texten är skribentens egna.

Under april 2021 pågick [fem utredningar](#) gällande mord på kvinnor som skett under en tre

veckors period. Detta var en prioriterad nyhet för alla medier. Även politiker diskuterade fallen. Sedan la det sig.

Sju månader senare har ytterligare en kvinna mördats. [Lördagen den 20 november](#) hittades den kvinna från Malmö som under en tid varit försvunnen. Hon var, som befarat, mördad. Hennes exman sitter sedan en tid häktad för hennes kidnappning och nu även mord. Han har redan [erkänt brottet](#) och var med all sannolikhet den som beskrev för polisen var han hade lämnat kroppen.

☹️ Inte sällan föregås dödligt våld i nära relationer av tidigare polisanmälningar, vilket är än mer frustrerande.

Våld i nära relationer är dessvärre mycket vanligt. Drygt 25 procent av alla kvinnor och 10 procent av alla män i [USA](#) har någon gång under sin livstid varit offer för våld i nära relation. Siffrorna är inte snyggare i Sverige. [Nationellt centrum för kvinnofrid](#) rapporterar att ungefär 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen i Sverige har utsatts för våld av någon som de har eller har haft en relation med. Enligt [Brottsförebyggande rådet](#) är utsattheten för våld i nära relation under en livstid så hög som 25 procent för kvinnorna och 17 procent för männen i hela den svenska befolkningen.

Värre för kvinnor

Trots att våld i nära relation mot män inte är ovanligt, och att det med all säkerhet råder ett stort mörkertal även på den punkten, är det våld som drabbar kvinnor betydligt allvarligare och grövre. Ibland leder det till döden. Under de fyra sista åren har hela 61 kvinnor i [Sverige](#) mördats av en person som de haft en pågående eller tidigare relation med. Samma siffra för dödligt våld mot män under samma period var 11.

Våld i nära relationer, inklusive mord och dråp, är således – tyvärr – vanligt i Sverige. Inte sällan föregås dödligt våld i nära relationer av tidigare polisanmälningar, vilket är än mer frustrerande. Varför kan inte de män som mördar sina före detta eller nuvarande partner stoppas trots anmälningar?

Och vilka är gärningsmännen?

Det finns flera studier om de män som gör sig skyldiga till våld i nära relation. Dessa gärningsmän är ingen homogen grupp, varför en gemensam och heltäckande profil är svår att presentera.

Internationella studier poängterar dock att psykisk ohälsa hos dessa gärningsmän är vanligt och är associerad med våld i nära relation. Männerna är också vanligtvis äldre än de som begår andra typer av våldsbrott. Enligt en australisk litteraturstudie är gärningsmännen som gjorde sig skyldiga till våld i nära relation mellan 30 och 45 år gamla. Inte sällan är alkohol och droger inblandade vid våld i nära relationer och är tydligt kopplad till denna typ av brottslighet. I jämförelse med landets befolkning har de flesta av gärningsmännen också lägre social status och högre arbetslöshet. Många av dessa är tidigare brottbelastade.

Äldre gärningsmän

Svenska studier i ämnet har visat ungefär samma resultat. Vi har indikationer på att gärningsmän som gör sig skyldiga till våld i nära relationer – i jämförelse med gängkriminella – oftast är äldre, har en tidigare psykiatrisk diagnos och oftast använder stickvapen när de attackerar kvinnan.

En större undersökning som Brottsförebyggande rådet utförde gällande dödligt våld mot kvinnor under åren 1990–2004, konstaterar att den dominerande åldersgruppen bland gärningsmännen är 40–49 år, att de har omfattande sociala problem och att psykisk ohälsa är mycket vanligt.

Rapporten visar däremot en annan bild av gärningsmännen beträffande tidigare brottslighet och alkoholens relation till det dödliga våldet mot kvinnor, i jämförelse med de internationella studier som redovisades ovan. I Sverige är de män som mördar en kvinna i nära relation mer sällan registrerade för tidigare brottslighet, i jämförelse med andra gärningsmän som gör sig skyldiga till dödligt våld. Alkoholen är en liten faktor i dödligt våld i nära relationer.

☞ Detta betyder också dessa gärningsmän ofta går under radarn för både polis och andra brottsbekämpande organ.

En färsk svensk studie som undersökte mer än 14 000 dömda och misstänkta individer för dödligt våld mellan åren 2000 och 2015, kunde hitta tre grupper av gärningsmän. Medan två av grupperna bestod av individer med höga värden av tidigare brottslighet, alkohol och drogmissbruk, psykisk ohälsa samt social utsatthet, bestod den tredje gruppen av personer med betydligt lägre värden för tidigare brottslighet och diverse utsatthet.

Författarna till studien förklarar att de mindre brottsbenägna personerna i den tredje gruppen mycket väl kan bestå av just de gärningsmän som gör sig skyldiga till dödligt våld i nära relationer. Detta betyder också dessa gärningsmän ofta går under radarn för både polis och andra brottsbekämpande organ.

Nya åtgärder behövs

Den svenska lagstiftningen har reformerats för att stärka skyddet för kvinnor. Under 1988 infördes det som idag ändrat namn till kontaktförbud. Tio år senare, 1998, blev grov kvinnofridskränkning ett lagbrott. År 2007 tog regeringen fram en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, och i juli 2013 skärptes lagen om grov kvinnofridskränkning.

Det är oklart vad dessa nya lagar och lagskärpningen från 2013 haft för effekt. Regeringen presenterade i juni 2021 ett åtgärds paket för att bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Åtgärds paketet innehåller [40 punkter](#) och är högst ambitiöst. Tyvärr saknar den en hel del åtgärder för att kunna ge kvinnan det ultimata skyddet. Sverige är därför fortsatt i behov av ett antal viktiga åtgärder där fokus måste vara trefaldigt: (1) tidigt identifiera kvinnor som är offer för våld i nära relationer, (2) erbjuda hjälp till de män som utsätter kvinnor för våld samt (3) ge möjlighet till brottsbekämpande myndigheter att ha uppsikt över de anmälda männen.

” En centraliserad obligatorisk utbildning för vårdpersonal samt socialtjänstens personal är av största vikt.

Samhället måste ta ett större ansvar för att tidigt kunna identifiera dels de kvinnor som utsätts för våld i nära relation, dels riskfamiljer där mannen i hushållet har ett riskbeteende eller ett rent av våldsamt beteende. Trots att [Socialstyrelsen](#) menar att sjukvården och socialtjänsten på rutin ska ställa frågan om våld i familjen till alla kvinnor som söker vård eller stöd från socialtjänsten, sker inte detta på alla ställen.

En centraliserad obligatorisk utbildning för vårdpersonal samt socialtjänstens personal är av största vikt. Samtidigt måste socialtjänsten få betydligt mer resurser och inte minst utbildning på hur de ska arbeta med familjer där det finns våld i nära relation eller risk för det samma. Tidiga interventioner är av största vikt för att bryta en elakartad eskalering. Att identifiera män med psykisk ohälsa och ett våldsamt beteende måste också bli en av samhällets uppgifter så att de kan erbjudas rätt stöd. Som nämnts ovan har de flesta gärningsmän som gör sig skyldiga till våld och dödligt våld mot kvinnor en bakgrund med psykisk ohälsa.

Skydd för kvinnor som anmäler

Många studier visar att de kvinnor som ej anmäler våld i relation oftast oroar sig för repressalier från den som anmäls. Ändå är det många kvinnor som faktiskt går vidare med en anmälan. Det är därför av största vikt att våra myndigheter kan erbjuda tillräckligt skydd och stöd till dessa kvinnor. Just frågan om stöd har visat sig vara avgörande för om en kvinna går vidare med att anmäla våld i nära relation eller inte.

Så fort en kvinna anmäler en man för våld måste åklagare kopplas in och utredning påbörjas omgående. Polisen ska direkt hämta mannen till förhör. De män som ej uppfyller kriterierna för att gripas, anhållas och sedermera häktas, ska kunna åläggas att bära fotboja och ej röra sig inom ett visst område – där kvinnan bor – tills utredningen är klar. Fotboja är också viktigt för att polismyndigheten inte ska tvingas att anhålla en man och sätta honom bakom lås och bom, ifall det senare visar sig att han är oskyldig.

” Trots att det kan låta hårt att fortsätta bestraffa en person som redan sonat sitt brott, är vetenskapen mycket tydlig på denna punkt.

Det finns, tyvärr, fall, trots att de är få, där män falskt anklagas av kvinnor för diverse brott. Fotbojan fungerar således dels till att hålla mannen som anmäls under full kontroll, samtidigt som han inte behöver frihetsberövas när ord står mot ord.

Män som dömts för våld i nära relation måste efter frigivning kunna utsättas för en del repressiva åtgärder. Han kan förbjudas att röra sig inom ett visst område, stad eller till och med region. Det är inte den utsatta kvinnan som ska behöva flytta och gömma sig. Det är inte hon som ska behöva leva i skyddat boende ifrån sina nära och kära. Om mannen bryter mot dessa sanktioner ska han dels kunna dömas till fängelse, dels under en obestämd tid tvingas bära fotboja.

Forskningen tydlig

Trots att det kan låta hårt att fortsätta bestraffa en person som redan sonat sitt brott, är vetenskapen mycket tydlig på denna punkt. En man som tidigare gjort sig skyldig till våld i nära relation har en hög risk att återfalla i samma typ av brottslighet. Och det är just därför som vi behöver fortsätta med repressiva åtgärder.

Till skillnad mot mord inom gängkriminalitet och kriminella nätverk, som oftast föregås av viss planering, har internationella studier hävdade att mord i nära relationer oftast är så kallad *crime of passion*, impulsbrott.

Detta betyder därför att sanktioner som hot om strängare fängelsestraff har föga effekt på den potentiella gärningsmannen och att andra åtgärder, som de presenterade ovan, borde införas och tillämpas av våra brottsbekämpande organ.

Ardavan Khoshnood är docent i akutsjukvård vid Lunds universitet samt kriminolog och statsvetare.

Webblänk till artikeln:

<https://kvartal.se/artiklar/strangare-straft-har-foga-effekt-nar-det-galler-vald-i-nara-relationer/>